

ЧИННИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ВНЗ

За останні роки в умовах впровадження кредитно-модульної системи у вищих навчальних закладах (ВНЗ) України суттєво змінилась модель освітнього процесу. У цей період здійснюється перехід від отримання студентами готових знань до їх самостійного здобування.

Це передбачає організацію аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності студента. У методичній літературі зустрічаються терміни „самостійна робота”, „позааудиторна робота”, „дистанційне навчання” у контексті спланованої, організаційно і методично спрямованої діяльності для досягнення конкретного результату без прямої допомоги викладача. Але вони не тотожні за значенням.

Самостійна робота може бути як аудиторною, так і позааудиторною. Отже, значення терміну „позааудиторна робота” більш вузьке ніж „самостійна робота”. Але позааудиторна робота пов’язана з аудиторною за багатьма показниками, як зміст, складність тощо. А термін „дистанційне навчання” не передбачає такого зв’язку зовсім. Таким чином, далі під самостійною роботою будемо вважати позааудиторну самостійну роботу.

Самостійна робота студента (СРМ) має стати логічним продовженням того, що вивчалось в аудиторії, сприяти подальшому розвитку іншомовної комунікативної компетенції (ІКК). Слід підкреслити, що існують у методиці такі поняття як „напівкерована” та „некерована” самостійна діяльність. Напівкерована діяльність передбачає виконання репродуктивних вправ, де не

створюється власний мовленнєвий продукт, що й є головною ознакою некерованої самостійної роботи.

Отже, нашою метою є визначити головні чинники успішності та ефективності, яких слід дотримуватись у плануванні, методичному забезпеченні та організації СРС.

Аналіз змісту вже існуючих посібників, робочих зошитів, дистанційних курсів для самостійної роботи дає змогу визначити стратегію у методиці організації СРС. Процес організації позааудиторної роботи проходить чотири етапи:

- підготовчий;
- основний;
- підсумковий;
- зворотного зв'язку.

А.Й. Гордєєва у статті „ Як організувати позааудиторну самостійну роботу студентів ” пропонує методику позааудиторної самостійної роботи згідно цих етапів.*(демонстрація таблиці)*

Самостійна робота з кожної дисципліни повинна забезпечити:

- системність знань;
- здатність до творчої праці.
- володіння розумовими процесами;
- наявність мобільності мислення;
- володіння сучасними засобами отримання та обробки інформації (бездротові ноутбуки, портативні плеєри, PDA(персональні цифрові помічники), електронні словники, мобільні телефони). Мобільні технології іноді вирішують питання місця та часу виконання завдання.

Перед нами постає питання – за яких умов можна реалізувати вище зазначені вимоги до СРС.

Так О.А. Біда визначає умови успішності СРС як:

- логічний аналіз джерел інформації;
- продуктивні засоби розв'язування навчальних задач;

- здійснення самоконтролю та самооцінки;
- формування стійкого інтересу до обраної професії, методів оволодіння її особливостями;
- рівень складності завдань;
- комп'ютеризація освітнього процесу

В.М. Король пропонує брати до уваги ще й критерій успішності та тип обдарованості студента. Але плануючи самостійну роботу, викладач повинен чітко для себе встановити певні критерії, дотримання яких може забезпечити найбажаніший результат.

Тут хотілося б запропонувати класифікацію типів вимог до СРС:

- мовні;
- методичні;
- організаційні;
- структурні;
- психологічні;
- психофізіологічні.

Мовні – перш за все це формування комунікативної компетенції у всіх чотирьох видах мовленнєвої діяльності. Власне ціллю дисципліни „Іноземна мова ” є не стільки лінгвістична, скільки мовленнєва компетенція, тобто вміння вилучати інформацію при читанні іншомовних текстів, розуміти співрозмовника, виражати думку, точку зору усно та письмово.

Згідно теорії діяльності навчати будь якому виду діяльності можна тільки у процесі її виконання.

Методичні – це 1)залучення до виконання репродуктивних та продуктивних вправ; 2)урахування цілей етапу навчання та рівня сформованості у студентів певних вмінь та навичок; 3)відповідність змісту навчального матеріалу змісту робочої програми та інших методичних розробок до аудиторної роботи; 4)спорідненість методів, прийомів навчання, форм опрацювання у самостійній та аудиторній видах роботи; 5)регуляція складності завдань через відбір навчального матеріалу, його обсягу.

Організаційні – дотримання цих вимог вирішує питання технічного забезпечення, термінів виконання певного об'єму завдання, часу, місця та процедури звітності.

Структурні – це дроблення матеріалу за змістом модулів та відповідно до етапів виконання самостійної роботи з обов'язковими самоконтролем, самооцінюванням, корегуванням у режимі зворотного зв'язку.

Все частіше колеги пропонують реалізацію зворотного зв'язку через впровадження проміжного контролю.

Психологічні – забезпечення професійної мотивації введенням елементу новизни та встановленням проблеми або проблемного питання.

Психофізіологічні – це урахування типу емоційного інтелекту, серед компонентів якого (за Goleman) є: самосвідомість, самокерованість, соціальні навички.

Варто пригадати теорію множинного інтелекту американського психолога Говарда Гарднера, яка розкриває один з можливих способів індивідуалізації освітнього процесу. (*демонстрація типів інтелекту*)

Для прикладу розглянемо методичні рекомендації (МР), призначені для позааудиторної роботи слухачів магістратури „Комп'ютеризовані системи управління та автоматика” галузі знань 0502 „Автоматика та управління” факультету кібернетики. МР були створені з урахуванням багатьох критеріїв успішності організації СРС. МР складаються з 8 розділів, тематика яких повністю співпадає з тематикою самостійної роботи слухачів магістратури згідно робочої програми дисципліни „Ділова іноземна мова (англійська)” До складу кожного уроку включені репродуктивні та продуктивні справи:

- лексико-граматичні, що усувають труднощі при роботі з зовнішньою та внутрішньою структурою тексту та сприяють накопиченню словникового запасу, необхідного для роботи з науково-технічними текстами;
- на розуміння загального змісту тексту, які мотивують розумову діяльність студентів у процесі прийняття рішення на основі міжпредметної координації;

- перекладні,
- комунікативні та інтерактивні;
- на анотування текстів для перевірки їх розуміння.

У кожному розділі 6 підрозділів:

- Reading;
- Vocabulary;
- Grammar;
- Comprehension;
- Writing;
- Speaking.

З вправами кожного підрозділу ви маєте змогу зараз ознайомитись. *(демонстрація МР для СРС)*

Зазвичай Writing завершує блок вправ, але ми зробили завершальним підрозділ Speaking, бо він містить тези для обговорювання на базі усіх текстів, інформаційних фрагментів уроку, включно й текст з підрозділу Writing.

Два перших уроки (Ділові розмови) містять вправи на аудіювання, що базуються на матеріалі PC CD – ROM „Telephoning in English (A communication skills self – study course)”. МР складено з використанням когнітивного, комунікативного та інтерактивного підходів для формування ІКК в усіх видах мовленнєвої діяльності. Для самоконтролю та корегування виконання завдань надані ключі.

Отже, при складанні МР перевагу було надано мовним, методичним та структурним вимогам до ефективності організації СРС.

Таким чином, нами зроблена спроба визначити головні чинники успішності проведення позааудиторної роботи студентів та навести практичний приклад її організації. Якою мірою викладач зможе використати викладені факти та ідеї, залежить від багатьох об'єктивних та суб'єктивних причин з боку і викладача, і студента.

